הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר קניין

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שכנים

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שכנים

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-שכנים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ג 6
הלכה ד 6
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ח 7
הלכה יא 8
הלכה יב 8
הלכה טז 8
הלכה יז 9
הלכה יח 10
פרק ג 10
הלכה א 10
הלכה ד 10
הלכה ו 10
הלכה ז 11
הלכה ח 11
הלכה ט 11
הלכה י 11
פרק ד 12
הלכה א 12
הלכה ו 12
הלכה ח 12
הלכה י 12
הלכה יא 12
פרק ה 12
הלכה א 12
הלכה ג 12
הלכה ד 12
הלכה ה 13
הלכה ו 13
הלכה ט 13
הלכה י 14
הלכה יב 14
פרק ו 14
הלכה א 14
הלכה ז 14
הלכה יג 14
פרק ז 14
הלכה א 14
הלכה ז 15
הלכה ח 15
פרק ח 15
הלכה א 15
הלכה ג 15
הלכה ד 15
הלכה ו 16
פרק ט 16
הלכה א 16
הלכה ט 16
הלכה י 16
הלכה יב 16
פרק יא 17
הלכה א 17
הלכה ד 17
הלכה ו 17
פרק יב 18
הלכה א 18
הלכה ד 18

הלכה ו 18
הלכה ז 18
הלכה ח 18
פרק יג 18
הלכה א 18
הלכה יא 18
הלכה יב 18
הלכה יג 18
פרק יד 19
הלכה א 19

פרק א

הלכה א

אחד הקונה מחבירו עד אלא ישארו שותפין בגוף. הכל פ"ק דב"ב (דף ב):

היאך הם עושים וכו' ואם אינו עשוי לשכר כו' ואין אדם עשוי לטרוח כו' ואם מרחץ הוא עד להשתמש בו: כתב הראב"ד ז"ל כמה זה הדין רחוק מדעתי וכו': **ואני** אומר אטו סברא דידיה היא דרביה רבינו יהוסף הלוי בן מיגש ז"ל היא שפירש כן בב"ב פ"ק במלתיה דר"נ דאמר לית דינא דגוד או איגוד וז"ל ומצי נתבע למימר ליה לא מיגר אגרנא מינך ולאו אוגורי אוגירנא לך אלא עמוד אתה בשלך ואני אעמוד בשלי הילכך לר"נ האי חצר אי לאגרא קיימא מוגרי לה לעלמא ופלגי ליה לאגרא תרווייהו ואי לדירה קיימא כיון דקי"ל היזק ראייה שמיה היזק לא מצו למידר בהדי הדדי אלא דאיר בה האי חד שתא והאי חד שתא ולא מצי למימר חד מינייהו ונידור אנא בה חד ירחא ואת חד ירחא משום דא"ל כל תלתין יומין לא מצינא דאטרח והילכך דאיר האי חד שתא והאי חד שתא ואי מרחץ ניהו אי עביד לאגרא אגרי ליה תרווייהו ופלגי ליה לאגרא ואי לא עביד לאגרא עיילי ליה תרווייהו ולא מצי חד למימר ליה לחבריה עול את ביומא דילך ואנא ביומא דילי עבידנא מאי דבעינא או עיילנא ביה או מוגרנא ליה משום דא"ל האיך אנא בכל יומא בעינא דאיעול את אי ניחא לך למיעל בהדאי עול דמרחץ לית ביה משום היזק ראיה משום דכולהו אינשי הכי הוא דרחצי ואי נמי לא ניחא לך דתיעול בהדאי הא אפשר לפלוגינהו דהא ליכא למימר דכוליה יומא בעיא למרחץ אבל למפלגינהו ליומי בהדאי ולאפקוען ההוא יומא דמטי לך לית לך רשותא משום דכל יומא ויומא קבעינא למרחץ דמה לי הפקעה טובא מה לי הפקעה פורתא כי היכי דלית לך למימר גוד או איגוד ולאפקועי מינאי ההוא יומא דקא מטי לך אבל ודאי אי מידי דלא אפשר לאשתמושי בהדי הדדי נינהו אי נמי אפשר ואיכא עליה דחד מינייהו פסידא בהאי התם כיון דלא אפשר לאשתמושי ודאי פלגי להו ליומי דאמרינן א"ל רבא לר"נ לדידך דאמרת לית דינא דגוד או איגוד בכור ופשוט שהניח להם אביהם עבד ובהמה טמאה היאך עושין כלומר בשלמא פשוט ופשוט דשוו חלקייהו אהדדי אפשר דהויא להו מלאכה דמצטרכי לה תרווייהו ומשתמשי בהאי עבד ובהמה טמאה בהדי הדדי אלא בכור ופשוט דלא שוו חלקייהו בהדדי היכי עבדי שאני אומר עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים אלמא היכא דאפשר להו לאישתמושי בהדי הדדי וליכא עליה דחד מינייהו פסידא או היזקא משתמש ואי לא פלגי להו ליומי ואע"ג דהא דר"נ ליתא איצטריכינן לברורי טעמיה דנפשוט מינה לרב יהודה היכא דלא בעי חד מינייהו לאוגוריה לחבריה אלא כל

חד מינייהו אמר איגוד דה"נ דינייהו עכ"ל. הנה זה פשוט שדבריו הם דברי רבותיו נ"ע ומה שהקשה הראב"ד ז"ל שיאמר לו שיסבול היזק ראיה י"ל היאך יסבול דבר שאינו יכול תדע שהרי אין לה חזקה כדלקמן וגדולה מזאת כי אפילו קנו ממנו הורה ר"ת ז"ל שאין הקניין מועיל בזה כלום ויכול לחזור בו שיאמר כסבור הייתי שאוכל לסבול ואיני יכול ומה שתמה עוד שאם אין לו מקום לפנות מה תהא עליו יש לי לומר והא דתנן פ' גט פשוט ומייתי לה בשמעתין פ"ק דבתרא עשיר ועני שהניח להם אביהם מרחץ ובית הבד כו' אתמהה והעני שאין לו לקנות עבדים שירחצו בתוכו מה תהא עליו ואע"פ כן לא חשש התלמוד על זה בשמעתין פ"ק דבתרא וכן מי שאבד לו דרך שדהו יפרח באויר לפי שאין מרחמין בדין והכא נמי אית לן למימר יחזור על הפתחים וישכרו לו בית ויפנה אמנם בעיקר הדין ולעשות מעשה היה נ"ל שהכל לפי ראות עיני הדיין אם זה רגיל לרחוץ עצמו בכל יום או בכל שבוע או בכל חדש יעשה אבל אם אינו רגיל עד היום בכך ועתה אומר לשנות מנהגו אין שומעין לו כדאמרינן גבי מי שיש לו בור בחצרו של חבירו נכנס בשעה שבני אדם נכנסין ויוצא בשעה שדרך בני אדם לצאת וכן לגבי שכירות אמרינן במציעא פרק המוכר הכל כמנהג המדינה ובכוליה תלמודא גברא דעביד למיגר ומר אורחיה בהכי אבל הואיל והסכימו על זה שני המאורות הגדולים ר"ם ורבו אין מלה בלשוני ואתה תבחר ולא אני:

הלכה ג

אחד השוכר מחבירו מקצת חצר כו' עד חולקין: כתב הראב"ד ז"ל וגם זה הדין נפשו אותה וכו': **ואני** אומר גם בזאת אטו דידיה היא מרביה קבלה שפירש כן גבי הא דתנן פרק גט פשוט ומייתי לה פ"ק דבתרא בשמעתין דגוד או איגוד שני אחים עשיר ועני שהניח להם אביהם מרחץ ובית הבד אם עשאן לשכר השכר לאמצע כו' אלמא שכירות הוא ופשטינן מיניה ועוד נ"ל סיוע לזאת הסברא דאמרינן כדרך שאמרו בלקוחות כך אמרו בשכירות ועוד דבב"מ פרק הזהב (דף נ"ו) גמרא מתניתין דאלו דברים שאין להם אונאה כו' גרסינן בעי ר' זירא שכירות יש לה אונאה או אין לה אונאה א"ל אביי ממכר אמר רחמנא והאי ביומיה מכירה הויא ע"כ והכי סלקא שמעתא לדברי הכל דהא ליכא מאן דפליג עליה וכ"פ גם ר"ח ז"ל ריש פ"י דהלכות שכירות ופי"ג דהלכות מכירה ותו לא מידי:

הלכה ד

אי זהו דין חלוקה עד סוף הפרק. הכל פרק קמא דבתרא:

פרק ב

הלכה א

חצירות הכפרים כו' עד כמו שביארנו. פ"ק דבב"ב הלכה זו והביאור הוא פ"א:

כיצד היו שני שותפין וכו' עד אין בה דין חלוקה. פ"ק דב"ב (דף י"ב):

הלכה ב

בית שיש לו פתחים וכו' עד כנגד פתחו: כתב הראב"ד ז"ל לא אמרו בגמ' וכו': **ואני** אומר אין הטעם משום תיקון אלא משום גלויי דעתא דכיון שנפתח הפתח האחד מגלה דעתיה דבההיא ניחא ליה ויש לי ראיה גדולה לדבריו של ר"מ ז"ל שהרי פ"ק דבב"ב גמ' מתניתין דאין חולקין את החצר כו' לגבי פרץ את פצימיו בני מבוי מעכבין עליו גרסינן א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך בית סתום יש לו ארבע אמות פרץ את פצימיו אין לו ד' אמות בית סתום אין מטמא כל סביביו פרץ את פצימיו מטמא כל סביביו ע"כ והיא הלכה פסוקה וגם ר"מ ז"ל פסק דין הפצימין בזה הפרק אלמא מדמי טומאה לחלוקה ואילו לגבי טומאה אם ייחד לו פתח מצלת על הפתחים כולן דתנן במסכת אהלות המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה טפחים הציל על הפתחים כולן כו' עד היה סתום ונמלך לפתחו ב"ש אומרים כשיפתח ארבעה טפחים וב"ה אומרים כשיתחיל ע"כ וקיימא לן כב"ה בהא וכסתם מתניתין קמייתא וכ"כ הר"מ ז"ל ריש פ"ח דהלכות טומאת מת וגם אני ביררתי שם כל הצורך אלמא יחודו מפקיע הטומאה משאר פתחים ה"נ יחודו מפקיע ארבע אמות של פירוק משא משאר פתחים:

הלכה ג

אכסדרה אם א"א לו להכנס עד ד"א. הכל פ"ק דב"ב:

הלכה ח

בית שאין בו ד' על ד' עד חולקין: כתב הראב"ד ז"ל נראה מדבריו שאין לו חלק בחצר כלל וכו': **ואני** אומר זה הלשון מצאתי בהשגות ודע כי עיקר זאת ההלכה ריש מסכת סוכה דגרסינן מאן תנא להא דת"ר בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה כו' עד ואין האחין והשותפין חולקין בו ושקלינן וטרינן לפרשה ואסיקנא אימא ליה ליה דין חלוקה בחצר דאמר רב הונא חצר מתחלקת לפי פתחיה ורב חסדא אמר נותן לכל אחד ואחד ד' אמות והשאר חולקין בשוה וה"מ בבית דלמיהוי קאי יהבינן ליה אבל האי דלמסתר קאי לא יהבינן ליה ע"כ וקי"ל כרב הונא דרב הוא לגביה דרב חסדא וכן הביאה

ר"י אלפס ז"ל בהלכות דב"ב פ"ק וזה היה דעתו של ר"מ ז"ל בפסק זה ומ"ש הראב"ד ז"ל דא"כ היה לו לכתוב כו' כל זה נתגלגל בט"ס שהחליף ד' במ"ם במלת עד שכתב וד' אמות לזה עד פתח הבית חולקין והסופר כתב עם וכן מצאתיו עד בספר המוגה בחתימת ידו של ר"מ ז"ל ובזה נתיישב לשונו הצח והקצר כפי ההלכה בפשיטות ומושכל ראשון אבל למנוע ממנו כניסה ויציאה ומה שצריך להשתמש כנגד פתחו לפי מה שהוא מאן דכר שמיה ובזה עלה דעת ר"מ ז"ל על נכון:

והזבל שבחצר וכו' עד כמו שביארנו. פ"ק דבתרא (דף י"א) הן ההלכות האלו והביאור פ"ה דהלכות מכירה:

אבל אם קנו מידם עד לחזור בחבירו. פ"ק דבתרא (דף י"ג ע"ב):

הלכה יא

האחין שחלקו ועשו ביניהן גורל וכו' עד ומקנה לחבירו: כתב הראב"ד ז"ל לא נתחוורו דבריו עכ"ל: **ואני** אומר זה תלמוד ערוך הוא בב"ב בפרק בית כור גמרא מתניתין בסימניה ובמצרניה כו' דגרסינן תניא ר' יוסי בר ר' יהודה אומר האחין שחלקו כיון שעלה גורל לאחד מהן קנו כולן ושיילינן מ"ט א"ר אלעזר כתחלתה של א"י שהתחלתה בגורל אף כאן בגורל ואקשינן עליה אי מה להלן קלפי ואורים ותומים אף כאן קלפי ואורים ותומים אמר רב אשי בההיא הנאה דקא צייתי להדדי גמרי ומקנו אהדדי ע"כ וקי"ל כרב אשי דבתרא הוא ועוד דהא איתקף ר"א וכן הסכים ר"י אלפס ז"ל שהשמיט מן ההלכות דברי ר"א והביא דברי רב אשי להשמיענו שכן הלכה וה"נ מייתי לה פ"ק דבתרא אלמא הלכתא היא ולשון ההשגה תימה בעיני אם הראב"ד ז"ל כתבו:

הלכה יב

האחין שחלקו עד ויראה את חבירו. הכל פ"ק דבתרא:

הלכה טז

כמה גובה וכו' עד י' טפחים: כתב הראב"ד ז"ל זה שיבוש גדול אלא כותל ארבע אמות עכ"ל: **ואני** אומר תמה אני אם יצא דבר זה מפי הראב"ד ז"ל כי דברי ר"ם ז"ל תלמוד ערוך פ"ק דבתרא גמרא מתניתין דסמך לו כותל אחר דגרסינן א"ר נחמן אמר שמואל גג הסמוך לחצר חבירו עושה לו מעקה גבוה ארבע אמות אבל בין גג לגג לא ור"נ דידיה אמר אינו זקוק לארבע אמות אבל זקוק הוא למחיצת עשרה ושיילינן למאי ושקלינן וטרינן ואסיקנא לעולם להיות נתפס עליו כגנב ובעשרה לא מצי משתמיט ליה בציר מעשרה מצי משתמיט ליה ומצי אמר מצורי קא ממצרנא ע"כ ובמתניתא נמי תנן כותל חצר שנפל מחייבין אותו לבנותו עד ארבע אמות כו' אלמא כותל חצר או בית בעינן

ארבע אמות אבל בגג בעינן עשרה דומיא דבין גג לגג אליבא דרב נחמן דקי"ל הלכתא כוותיה דהא לא אתיא מחיצה אלא להיות נתפס עליו כגנב דאי להיזק ראיה במסיפס בעלמא סגי כדקאמר תלמודא להדיא בהאי סוגיא דשמעתין ולגבי גינה תנן וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו אבל בקעה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו ושקלינן וטרינן עלה בגמרא ואסקה רבא ה"ק וכן סתם גינה כמקום שנהגו לגדור דמי ואין מחייבין אותו ע"כ וכן הלכה והשתא א"ש כל חדא וחדא כדינה בית וחצר אפילו בסתם בעינן ארבע אמות וסתם גינה או אפילו במקום שנהגו בעינן י' להיות נתפס עליו כגנב ובבקעה אין מחייבין אותו כלל אלא א"כ נהגו אבל אם רצה כונס לתוך שלו ובונה אבל ד' אמות בגינה וכ"ש בבקעה היכא רמיזא בכוליה תלמודא וכן כתב ר"מ ז"ל בזה הפרק כמו שאבאר בע"ה לכן אמרתי כי דבר זה לא יצא מפי הראב"ד ז"ל אלא אחד מן המתחילין כתבו: שוב מצאתי לחכמי לוני"ל ז"ל שאלוהו לר"מ ז"ל והשיבם וז"ל בספר קניין נמצא כתוב בו שבין גינה לגינה סגי בעשרה טפחים ובתחלת ב"ב משמע דיותר פשיטא לן בגינה דהיזק ראיה שמיה היזק מבחצר וא"כ אמאי לא צריך ארבע אמות יורנו מורנו גאוננו כי צמאים אנחנו לתשובתו כאיל תערוג על אפיקי מים: תשובה זאת השאלה לא היתה לאנשים גדולים כמוכם לשאול אותה וכי לא שאני בין היזק ראיה שהוא היזק גדול ודאי שיראה אדם חבירו בעת שהוא עומד ויושב ועושה צרכיו ובין היזק ראיה שיראה קמת חבירו משום עינא בישא שאלו דברי חסידות הם שלא יעיין בו בעין רעה ואותו השינוי שינויא בעלמא הוא ואינו אליבא דהילכתא דעיקר היזק ראיה בחצר מקום שבני אדם דרין אבל בגגות של חצירות א"צ ארבע אמות לפי שאין דרך בני אדם לדור בגגות אלא במחיצת עשרה טפחים סגיא כי היכי דיהא נתפס עליו כגנב ק"ו לגגות שאין דרך בני אדם לדור שם ואם מאותו ענין של עינא בישא אפילו בבקעה היינו מחייבין אותו לגדור שעיקר קמתו של חבירו בבקעה הוא וכבר נתברר שאין מחייבין אותו בבקעה לגדור כלל לא בד' אמות ולא בעשרה טפחים ולעולם אין חוששין להיזק ראיה אלא משום בני אדם ובמקומות הקבוצין כחצירות ואותן הדברים שנאמרו שם בגינה שינויי בעלמא נינהו וזה דבר ברור וא"צ להאריך ע"כ לשון תשובתו, אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי ואשרי שזכיתי להסכמתו וראייתו ודעתו:

אבל בבקעה א"צ להבדיל כו' עד והאבנים של שניהם. פ"ק דבתרא:

הלכה יז

המוכר גינה לחבירו וכו' עד הכותל ביניהן: כתב הראב"ד ז"ל וכן המוכר עכ"ל: **ואני** אומר גם על לשון זה אני תמה אם יצא מפיו כי המוכר גינתו והלך לו למה מחייבין

אותו לבנות אא"כ היתה מקצת הגינה למוכר או שאר גינות בחצר זאת שמכר ור"מ ז"ל לישנא דתלמודא נקט דקאמר מחייבין אותו דמשמע הלוקח בלבד ולא את המוכר כי המוכר לא נשאר לו שם קרקע שיתחייב לגדור בעבורו:

ואפי' במקום שנהגו וכו' עד במקום שנהגו: כתב הראב"ד ז"ל זה שיבוש עכ"ל: **ואני** אומר גם זה לא יצא מפי הראב"ד ז"ל שהרי בסמוך כתבתי לשון הגמרא דפ"ק דבתרא שהוא כלשון ר"מ ז"ל ואתה ראית בעיניך אלא מי שכתב הראשונה כתב האחרונה וכולהו בחדא מחתא מחתינהו:

הלכה יח

מקום שנהגו לבנות הכותלים עד סוף הפרק. פ"ק דב"ב:

פרק ג

הלכה א

כותל חצר המבדיל עד של שניהן. פ"ק דב"ב (דף ה'):

הלכה ד

אבל אם היה הכותל של זה שבנה ובחלקו בנה יראה לי כו' עד בכותלים: כתב הראב"ד ז"ל זה המשפט מעוקל וכו': **ואני** אומר עיקר הלכות אלו פ"ק דבתרא ומ"ש כאן מסברתו רבים עומדים בסברתו ומה שתמה הראב"ד ז"ל מפני שהרויח לו המקום אתמהה והלא התלמוד אומר כן כונס לתוך שלו ובונה כי מאחר שאין מנהג העיר לבנות כבר היה מרווח בלא הוא וגם לא הצריך התלמוד לגלגל עליו את הכל אלא כשגילה דעתו בגדר הניקף הגדר הרביעית דניחא ליה כדמשמע סוגיא דשמעתין ואף להם שמפרשים עמד המקיף כבר אמר טעם עיקרי שאינו יכול להשתמש בכותלים וכדאמרינן בגמרא שאם בא לסמוך אינו סומך וכ"ש דמצי א"ל לא בעינא דתתרע אשיתאי ואפילו כי עבד ליה המלטה כדאוקימנא מ"מ שמעינן מינה דאי לא עבד ליה המלטה אינו יכול לסמוך וכ"ש בזה. ומ"ש הראב"ד ז"ל שיכתוב לו שטר סברת קדמונים הוא קרובה לפשרה אבל מן הדין לא מצאנוהו בתלמוד אלא אדרבה מצי אמר לא בעינא לנטורי שטרא וזכה בסברא:

וכן אם הניקף עצמו וכו' עד תמיד. פ"ק דבתרא:

הלכה ו

גג הסמוך לחצר חבירו עד אם נכנס לרשותו: כתב הראב"ד ז"ל משאר הגגין פירוש שאין ראויין לתשמיש עכ"ל: **ואני** אומר זה דעת מפרשים קדמונים נ"ע ומכללם רבותינו בעלי התוס' ז"ל שפירשו כל גגין שבתלמוד בגגין שלהם דוקא שהיו רגילים להשתמש בהן

וכדמשמע להדיא פ"ק דסוכה העושה סוכה בראש גגו וכמו שמשתמשין בהן היום בא"י אבל אנו שאין אנו משתמשין בגגין כלל שהן מכוסים ברעפים לא אמנם ר"מ ז"ל לא עלה זה על דעתו בספריו שהוא לא כתב אלא מה שאמר התלמוד והן הגגין שמשתמשין בהן ובכאן פירושו בשאר הגגין שאינן סמוכים לחצר וכדאיתא פ"ק דבתרא כמו שהעתקתי אותו בפ"ב וזה פשוט:

הלכה ז

שתי חצירות זו למעלה מזו עד אין זקוק לתחתון כלל: כתב הראב"ד ז"ל אין דבריו ברורים כלל עכ"ל: **ואני** אומר דברי ר"מ ז"ל ברורים ומבוארים הם פ"ק דבתרא גמרא מתניתין דסמך לו כותל אחד כו' דגרסינן איתמר שתי חצירות זו למעלה מזו אמר רב הונא תחתון בונה כנגדו ועולה ועליון בונה כנגדו ועולה ורב חסדא אמר עליון מסייע לו מלמטה ועולה תניא כוותיה דרב חסדא שתי חצירות זו למעלה מזו לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה אלא מסייע לו מלמטה ובונה ואם היתה חצירו למעלה מגגו של חבירו אין זקוק לו ע"כ וכן הלכה כרב חסדא דתניא כוותיה וזה פשוט כדעת ר"מ ז"ל וכי יבא דבר הראב"ד ז"ל כבדנוהו:

הלכה ח

מי שהיה כותלו סמוך עד שלא אמר אלא לדחותו. במציעא פרק הבית והעלייה (דף קי"ז) ופ"ק דב"ב:

הלכה ט

חמש גנות המספיקות מים עד ולמטה. במציעא פרק המקבל:

חמש חצירות וכו' עד ולמעלה. פ"ק דבתרא:

הלכה י

בני הנהר וכו' ובור הקרוב לאמה עד מפני דרכי שלום: כתב הראב"ד ז"ל בגמרא מעמיד אותה וכו': **ואני** אומר מ"מ יפה עשה רבינו משה ז"ל שחייב אדם לומר כלשון רבו ובר מן כל הניזקין בדברים שאמרו במשנה משום דרכי שלום גרסינן עלה בגמרא איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו ברישא ושמואל אמר עילאי שתו ברישא ושקיל וטרי עלה ממתניתין דבור הקרוב כו' עליה דרב ומהדרינן תרגמה שמואל אליבא דרב באמה מהלכת ע"פ בורו ומקשי ליה ודחי ליה ומסיק אמר רב תחליפא השתא דלא איתמר הילכתא לא כרב ולא כשמואל כל דאלים גבר כלומר דלא איתמר הילכתא כרב דהא שמואל פליג עליה ואע"ג דתרגמה למילתיה לא ס"ל כוותיה ולא כשמואל דאפשר לומר דשמואל כרב ס"ל דאי לא ס"ל כוותיה דרב משכוני אחרי דרב למה ליה לכן כל דאלים

גבר ומ"מ מתניתין דבור הקרוב כדקיימא קיימא ואוקימתא דשמואל לא קיימא מתרי טעמי חדא דקי"ל בכל דוכתא רב ושמואל הלכה כשמואל בדיני ואי תרגמה אליבא דרב איהו לא סבירא ליה ועוד דהא פסק רב הונא דלא כתרווייהו הילכך קיימא מתניתין כפשוטה כמ"ש ר"מ ז"ל:

פרק ד

הלכה א

מי שהיתה לו עלייה עד אין שומעין לו. במציעא פרק הבית והעלייה (דף קי"ז):

הלכה ו

נתדלדלו קורות וכו' עד ביניהם תחלה. פ"ק דב"ב (דף ו' ז'):

הלכה ח

בית הבד שהוא בנוי עד של תחתון. במציעא פרק הבית והעלייה (דף קי"ז ע"ב):

היה מגיע לנופו כו' עד בפירותיו. סוף מציעא ופרק השואל:

הלכה י

שטף נהר זיתיו ושתלן בתוך שדה חבירו וכו' אם עקרן הנהר וכו' עד לבעל הקרקע מיד: כתב הראב"ד ז"ל אומר אני בעל הזיתים נוטל ממנו וכו': **ואני** אומר מ"ש ר"מ ז"ל מפורש במציעא פרק השואל משנה וגמרא אבל דברי הראב"ד ז"ל אינם בגמרא אלא סברא ואף כי הוא כדאי ביותר לסמוך על סברתו וכ"ש אם הם בקבלתו מ"מ כבר כתבתי כמה פעמים בחיבור זה שאין ר"ם ז"ל מחבר בזה המשנה תורה אלא נוסח הגמרא:

הלכה יא

כיוצא בו המוכר כו' עד סוף הפרק. במציעא פרק השואל (דף פ"ב) הוא מפורש:

פרק ה

הלכה א

חצר השותפין כו' עד הכל. פ"ק דב"ב (דף ז' ע"ב):

הלכה ג

אחד מן השותפין עד על גב הנהר. פרק חזקת הבתים:

הלכה ד

אחד חצר השותפין עד במבואות. פ"ק דבבא בתרא:

הלכה ה

אחד מן השותפין בחצר וכו' בד"א בחצר השותפין אבל בחצר חבירו וכו' עד מקום לחבירו: כתב הראב"ד ז"ל הירושלמי חולק עליו וכו': **ואני** אומר דברי ר"מ משנה וגמרא פרק חזקת הבתים דתנן ואלו דברים שאין להם חזקה היה מעמיד בהמה בחצר ומעמיד תנור וכירים ורחיים ומגדל תרנגולים ונותן זבלו בחצר אינה חזקה אבל עשה מחיצה לבהמתו גבוה י' טפחים וכן לתנור וכן לכיריים וכן לרחיים הכניס תרנגולין לתוך הבית כו' עד הרי זו חזקה ושקלינן וטרינן עלה בגמרא ושיילינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא ואסיקנא אמר רבה בר אבוה הכא בחצר השותפין עסקינן דאהעמדה כדי לא קפדי אמחיצה קפדי ע"כ וכ"כ ר"י אלפס ז"ל ותלמידו רבי יהוסף הלוי בן מיגש פירש כן כלשון ר"מ ז"ל ומה שהקשה הראב"ד ז"ל מן הירושלמי ה"ג ליה א"ר אלעזר נהגו השותפין להיות מוותרין זה על זה בגידול תרנגולין א"ר יוסי מתניתא לא אמרה כן אלא שניהם אסורין להעמיד רחיים ותנור ומלגדל תרנגולין אמר ר' אלעזר המכניס תרנגולין בחצר שאינה שלו הרי זו חזקה א"ר יוסה ויאות מ"נ אם יש לו רשות לגדל הרי גדל ואם אין לו רשות לגדל ה"ז החזיק ע"כ. והפירוש אצלי כי ר' יוסה חלק על ר' אלעזר ותמה על דבריו השיבו ויאות כלומר וטוב אתה אומר אלא תשיב לי על גידול זה של תרנגולין אם המגדל הזה יש לו רשות לגדל כבר גידל ואם אין לו רשות לגדל ובלא רשות גידלם שם וכי נאמר כי בעבור זה החזיק א"ו לא החזיק (*וקי"ל הלכה כר' יוסי דר' יוסי נימוקו עמו) והוא כדברי ר"מ ז"ל ורבותינו נ"ע:

* צ"ע דר"י נימוקו עמו הוא ר"י דמתני' ולא אמורא דירושלמי דחולק עם ר' לעזר.

הלכה ו

אחד מן השותפין שביקש עד מרבה עליהן את הדרך. פרק חזקת הבתים:

הלכה ט

וכן המשכיר בית לבעל הבית וכו' עד מעכב עליו: כתב הראב"ד ז"ל בחיי ראשי נ"ל דדבריו סותרים זה את זה וכו': **ואני** אומר עיקר הלכה זו פרק ח"ה והוא לא למד כן ממה שאמר אבל פותח הוא פתח העלייה לתוך ביתו ואם רצה לחלוק חדרו לשנים חולק כי בזה אין רבוי שכנים אלא למדו מתחלת הדין שכתב אחד מן השותפין בחצר שלקח בית בחצר אחרת אינו יכול לפתוח פתחו לחצר השותפין שלו ואפילו בנה עלייה על גב ביתו לא יעשה לה פתח לתוך החצר לפי שמרבה עליהן את הדרך נעשה כמי שהיה לו לזה שכן אחד ונעשו לו שכנים הרבה עכ"ל ומכאן אתה למד כו' דומה בדומה ומה שהפסיק ביניהן לפי שרצה לשנות דיני התלמוד כמו שהן זה אחר זה כסדרן ואח"כ

כתב סברתו ואירישא קאי כדפרישית ולא דמי לעלייה שפותח לביתו דהתם ליכא שכנים שירבה עליהם את הדרך שהרי לביתו של עצמו הוא פותח אבל לרישא שפותח לחצר של שותפין דמיא שפיר וג"כ הוא אינו מונע מלהכניס אכסניא ומי שירצה לתוך ביתו אלא לשכון אצלו דוקא ועיניך רואות שכן דקדק בלשונו ומינה שלא עלה על דעתו אכסניא של תלמוד תורה דהא פשיטא לן דתלמוד תורה עדיפא ואין בני מבוי וחצר יכולים לעכב שלא להושיב ביניהם מלמדי תינוקות ואע"פ שיכולין לעכב על שאר אומניות כדאיתא פ"ק דבתרא וגם ר"מ ז"ל כתבו לפניך פ"ו ומ"מ כל זה סברא וניתן לבחירה ואין בזה השגת סתירה שאצטרך לפי מה שקבלתי לבררה אלא עבדי מילתא יתירתא:

הלכה י

היה פתח של אחד כו' עד שאינן יכולין לעכב עליו. פרק חזקת הבתים:

הלכה יב

כופין בני מבוי זה את זה כו' עד סוף הפרק. פ"ק דב"ב:

פרק ו

הלכה א

כופין בני העיר זה את זה עד בדברים אלו ששומרין את העיר. כל הדברים שצריכין כו' עד בפני עמי הארץ. במציעא פרק המקבל (דף ק"ח) ובבתרא פ"ק (דף ז'):

הלכה ז

היו חופרין נהר וכו' עד מקול התינוקות של בית רבן. הכל פ"ק דבתרא:

הלכה יג

מי שיש לו בור כו' עד סוף הפרק. הכל בבתרא פרק המוכר את הבית:

פרק ז

הלכה א

מי שהיתה לו חלון עד כדי שלא יאפיל עליו. פ"ק דב"ב:

לפיכך מי שבא לפתוח כו' עד לסתום. פרק חזקת הבתים:

וכיצד דינה של חלון זה וכו' שהיתה למטה כמו שביארנו: כתב הראב"ד ז"ל אין אנו משוים לא עמו וכו': **ואני** אומר עיקר הלכה זו פרק חזקת הבתים וכבר האריך בפירושה הרב רבינו יהוסף הלוי אבן מיגש ז"ל והא פלוגתא תליא באשלי רברבי ודיו שעמד

בשיטת רבו והרוצה לחלוק יש לו פנים והמחלוקת אינה השגה וכולם דברי אלהים חיים הם והביאור בזה הפרק:

הלכה ז

היתה חלון קטנה עד על האורה. פרק חזקת הבתים:

וכן מי שהיתה לו חלון מוחזקת ובא חבירו עד אלא א"כ מחל לו: כתב הראב"ד ז"ל לפי דעתי וכו': **ואני** אומר עיקר הלכה זו פרק חזקת הבתים וזו סברא היא והרוצה לקבל יקבל איברא צריכה ראיה רבה למי דעבד עובדא:

הלכה ח

ומי שהיו לו חלונות למטה כו' עד סוף הפרק. פ"ק דב"ב:

פרק ח

הלכה א

המבקש להוציא זיז כו' עד אין בעל הזיז יכול לעכב עליו. פרק חזקת הבתים (דף נ"ט):

הלכה ג

היה הזיז שהוציא רחבו טפח וכו' ואם רצה להרחיב כו' שישתמש בזיז: כתב הראב"ד ז"ל איני מודה לו בזה וכו': **ואני** אומר לא זו בלבד פרק חזקת הבתים אלא כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה וכן פירש רבינו יהוסף הלוי בן מיגש וגם ר"מ ז"ל תלמידו כתבה לפניך:

הלכה ד

המעמיד סולם קטן עד באין אצלו לרשותו. הכל פרק חזקת הבתים:

רצה בעל הגג לעקור וכו' עד לקלוח המים: כתב הראב"ד ז"ל זה הדרך אינו מחוור וכו': **ואני** אומר מתוך לשונו משמע שאינו מפרש פירוש מזחילה כאשר פירשה רבינו יהוסף הלוי בן מיגש בקבלת רבותיו נ"ע ובאותו פירוש פירשה ר"מ ז"ל פרק חזקת הבתים וגם בעל הערוך באורך ועיקר הדבר שמקבלת כל מי הגג והולכת לכל ארכו של גג וזורקתן רחוק מן הכותל ולפעמים היא עומדת באמצעית הגג לארכו או לרחבו ומקבלת כל המים וזורק לחוץ מן הכותל ברחוק ד"א כשהיא מזחילה של בנין העשויה באבנים היוצאין מן הכותל כעין אמלתראות ולפעמים זוחלין ויורדין בגוף הכותל והיא נקראת עתה אצלנו בא"י סיארל"א בלשון ערבי ובא לומר שיש למזחילה חזקה ואין בעל החצר יכול למנעו מלהוריד שם המים וגם זכה בעל החצר במים שאם רצה בעל הגג להסיר הורדת המים מעל זה החצר ולהורידה למקום אחר אינו יכול שכמו שהוא זכה באויר החצר כך זכה

בעל החצר בגוף המים ומה שאמר עוד למה ימנע בעל החצר לבעל המזחילה מלקצרו הטעם מפני שכל מה שהוא ארוך יותר מרחיק המים מלהסמיך לכותל וכשמקצרו מריעים המים את הכותל ומלחלחין אותה ומה שאמר אם רצה הוא להתריע כותלו מה לו לבעל החצר הוא בהיפך כמו שפירשתי ומזה הלשון משמע מה שפירשתי שאינו מפרש מזחילה כאשר פירשוה הם ז"ל וקבלנוה אנחנו ואנחנו משתמשים בה בכל יום זו צורתה כפשוטה ושל בנין כזה שהכותל עולה ומתרחבת באבנים עד שתהיה המזחילה נתונה על גבי האבנים היוצאין וילכו המים מן הכותל ברחוק וזה פשוט ומה שאמר שהן דברי אמורא מה בכך כ"ש שמפורשין יותר מן המשנה ועל כן נכונים דברי ר"מ ז"ל בכללן ואם הראב"ד ז"ל יש לו פירוש אחר בהלכה אנחנו כך קבלנו:

הלכה ו

מי שהוריד מי גגו עד סוף הפרק. הכל פ"ק דב"ב:

פרק ט

הלכה א

לא יחפור אדם בור כו' עד הואיל והחזיק בה. בב"ב פרק לא יחפור ריש פירקא (דף י"ז):

הלכה ט

ראובן שהיה כותלו סמוך לכותל שמעון עד ותתחזק הארץ: כתב הראב"ד ז"ל לא מיחוור לענין הגמרא וכו': **ואני** אומר פירוש ר"מ ז"ל מקובל היה לו מפי רבותינו מפי הראשונים נ"ע פרק לא יחפור וגם רש"י ז"ל כך פירש והראב"ד ז"ל הלך בזה בשיטת רבותינו בעלי התוס' ז"ל ויש לי לתרץ קושייתו דנהי דדוושא רבה ליכא דוושא זוטא מיהא איכא:

בד"א בכותל גינה או בכותל חצר וכו' וכן אם לא היה באורך כותל שמעון כו' עד חיזוק הארץ: כתב הראב"ד ז"ל סברא יפה היא עכ"ל: **ואני** אומר לא בא לשבח הדינים והחילוקים כי מפורשים הן במשנה ובגמרא פרק לא יחפור אלא הטעם שיבח שאמר שהכותל שהוא פחות מד' אמות א"צ חיזוק הארץ והוא אמת:

הלכה י

מי שבא לחפור בור עד כמו שנתבאר במקומו. עיקר ההלכה פרק לא יחפור (דף י"ז ע"ב) והביאור פי"ד דהלכות נזקי ממון:

הלכה יב

מי שהיתה לו חנות עד סוף הפרק. פרק לא יחפור:

פרק יא

הלכה א

מי שעשה גורן כו' עד שהרי מכחו בא הנזק. פרק לא יחפור:

הלכה ד

כל ההרחקות האמורות בפרקים של מעלה וכו' והוא שיראה ממנו שמחל וכו' עד כמו שביארנו: כתב הראב"ד ז"ל תמה אני ראה ושתק וכו': **ואני** אומר כן הסכים רבינו יהוסף הלוי אבן מיגש ז"ל וחייב אדם לומר כלשון רבו ומה שאמר יגע וסתום לא דומה לזה והנה הוא מחלק בסמוך ואם הראב"ד ז"ל רוצה לחלוק יחלוק ולדעתי די במ"ש שביאר הוא פ"ג ופ"ז ופ"ט וכל אחד הולך לשיטתו:

בד"א בשהחזיק בשאר נזקים חוץ מארבעה מיני נזקין וכו' וכן היזק ראיה וכו' עד כמו שביארנו: כתב הראב"ד ז"ל צריך להביא ראיה וכו' ועוד מפני ההוצאה שמגעת לחלקי ויתרתי הקרקע עכ"ל: **ואני** אומר כבר כתב ר"מ ז"ל שביארו והוא אמת שכבר ביאר פ"ב מקום שצריך מחיצה כיון שנפרצה כופין אותו לעשות מחיצה והיא בשמעתא קמייתא דבתרא ושם פירשו כל רבותיו נ"ע כמותו והיינו היזק ראיה, קוטרא ובית הכסא מפורשין פרק לא יחפור סוף גמרא מתניתין דמרחיקין את השובך, שאר הנזקין שאין דרך בני אדם לסבול גמרינן להו מקורקור דרב יוסף דאמר הני לדידי כקוטרא ובית הכסא דמו לי, אבק הוא מפורש פרק לא יחפור סוף גמרא מתניתין דמרחיקין גורן קבוע כו' דשקלינן וטרינן עלה עד דאמרינן בשלמא ממקשאיו וממדלעיו ומנטיעותיו דאזיל אבקא ויתיב בלביה ומצבי ליה אלא מנירו אמאי ומהדרי' א"ר אבא בר זבדי ואיתימא רבי אבא בר ממל ואיתימא רבי אבא בר זוטרא מפני שעושה אותו גלל ע"כ והיינו גללי בקר שהן הן בית הכסא, ואבקא דאינשי גרסינן לה בההוא פירקא גמרא מתניתין דמרחיקין את האילן מן הבור כו' דבי בר מריון בריה דרבין כי הוון נפצי כתנא הוה אזלא דקתא ומזקא לאינשי אתו לקמיה דרבינא כו' ואסיקנא דהיינו כזורה ורוח מסייעתו ומודה ר"י בגירי דיליה. זה כתבתי לגזירת הראב"ד ז"ל שגזר להביא ראיות אבל עיקר הפוסקין כמו שמפרש והולך והוא פירוש רבו ז"ל דגמרינן מקורקור דרב יוסף וכל דדמי ליה:

ולמה שינו וכו' עד וכזה הורו הגאונים ז"ל. פרק לא יחפור:

הלכה ו

מי שהחזיק בנזק שיש לו חזקה עד סוף הפרק. פרק חזקת הבתים:

פרק יב

הלכה א
האחין או השותפים עד לעשות. פ"ק דבתרא (דף י"ב:):

הלכה ד
אחד מן האחין כו' עד בין שמכרו ב"ד יש בו דין המצר: כתב הראב"ד ז"ל חוץ ממה שמכרו ב"ד למזונות עכ"ל: **אני** אומר עיקר אלו הדינין במציעא פרק המקבל ולמזונות אינו דומה לאלו דא"כ ממנעי ולא זבני ואינו דומה בעיני אלא למוכר לצרכי תכריכי אביו וכדתני להו נמי התם לכרגא למזוני ולקבורה:

ואפילו היה הלוקח כו' עד והיא להן. פרק המקבל:

וכן המוכר לאחד מבני המצר עד נוטלין עמו. פ"ק דבתרא:

הלכה ו
המוכר כל נכסיו עד דין בן המצר. במציעא פרק המקבל (דף ק"ח):

הלכה ז
המוכר לעכו"ם כו' עד משלם המוכר. בב"ק פרק הגוזל ומאכיל (דף קי"ד):

הלכה ח
השכירות אין בו כו' עד סוף הפרק. תחלתן פרק איזהו נשך וסופן פרק המקבל (דף ק"ח):

פרק יג

הלכה א
הנותן מתנה כו' עד ואין לך מחילה גדולה מזו. פרק המקבל (דף ק"ט ריש ע"ב):

הלכה יא
בעל חוב של מוכר שטרף וכו' עד ונוטל מן המוכר: כתב הראב"ד לזה לא ידעתי טעמו ואולי מפני שפשע שקנה מאיש שיש לו עליו שטר חוב עכ"ל: **ואני** אומר הואיל ולסברא ניתן הגמרא נקבל את שלו וחכם יוסיף לקח:

הלכה יב
כל ב"ח שטרף עד כמו שיתבאר במקומו. ההלכה פרק המקבל והביאור פרק י"ח דהלכות מלוה:

הלכה יג
קטן שהיה בן המצר כו' עד סוף הפרק. פרק המקבל:

פרק יד

הלכה א

הרוצה למכור שדהו עד בכלל הטוב והישר הוא. הכל פרק המקבל (דף ק"ח):

קדם אחד וקנה זכה ואין חבירו שראוי לקדם לו יכול לסלקו וכו' עד שעושה כך. פרק המקבל: